

Голас Радзімы

17 жніўня 1978 г.
№ 33 (1551)

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Год выдання 23-і
Цана 2 кап.

Калісьці тут балявалі магнаты. Цяпер у Нясвіжскім замку санаторый, дзе круглы год адпачываюць і папраўляюць здароўе тысячы працоўных рэспублікі.
Фота С. КРЫЦКАГА.

НАСЕЛЬНІЦТВА АТРЫМАЕ БОЛЬШ МЯСА І МАЛАКА

[«Сельская гаспадарка СССР:
першачарговая задача»]
стар. 2—3

ТОМІК ВЕРШАЎ ЯКУБА КОЛАСА ТРАПІЎ І У КОСМАС

[«Кніга крочыць па зямлі»]
стар. 4

БЕЛАРУСКІЯ МЕЛОДЫІ ЗНОЎ ПАЛАНІЛІ МАСКВУ

[«Музыка пануе над усім»]
стар. 7

У ПАЛЁЦЕ — «ПРАГРЭС-3»

З ПАВЕДАМЛЕННЯ ТАСС

У адпаведнасці з праграмай забеспячэння працяглага функцыянавання арбітальнага навукова-даследчага комплексу «Салют-6» — «Саюз» 8 жніўня 1978 года ў 1 гадзіну 31 мінуту маскоўскага часу ў Савецкім Саюзе зроблены запуск аўтаматычнага грузавога транспартнага карабля «Прагрэс-3».

Мэтай запуску карабля «Прагрэс-3» з'яўляецца дастаўка на станцыю «Салют-6» розных грузаў, у ліку якіх — абсталяванне, апаратура,

матэрыялы для забеспячэння жыццядзейнасці касманаўтаў і правядзення навуковых даследаванняў, а таксама пошта.

У ходзе палёту будзе праводзіцца далейшая адпрацоўка элементаў канструкцыі, бартавых сістэм і абсталявання аўтаматычнага грузавога карабля.

Паводле даных тэлеметрычнай інфармацыі, усе сістэмы карабля «Прагрэс-3» функцыянуюць нармальна.

РАСКАЗВАЕМ АБ КАНСТЫТУЦЫІ БССР

ТРЫВАЛЫ САЮЗ

«Сацыяльную аснову Беларускай ССР складае непарушны саюз рабочых, сялян і інтэлігенцыі».

(З Канстытуцыі БССР).

На якім жа падмурку грунтуецца і пастаянна ўмацоўваецца гэты саюз? Якія тэндэнцыі развіцця сацыяльнай структуры савецкага грамадства? Перш за ўсё трэба высветліць, што такое сацыяльная структура. Марксізм-ленінізм навукова даказаў, што яна — вынік грамадскага падзелу працы. Асновай змены і развіцця сацыяльнай структуры з'яўляецца спосаб вытворчасці, які пануе ў тым ці іншым грамадстве. Па вызначэнню Уладзіміра Ільіча Леніна, галоўным у сацыяльнай будове сучаснага грамадства з'яўляецца яго падзел на класы.

Сацыяльную структуру нашага, савецкага грамадства складаюць раўнапраўныя і дружэлюбныя паміж сабой рабочы клас, калгаснае сялянства і народная інтэлігенцыя. У аснове ўзаемаадносін паміж імі ляжыць сацыялістычная грамадская ўласнасць на сродкі вытворчасці — агульнанародная дзяржаўная і калгасна-кааператыўная. Гэта вызначае таварыскі характар узаемаадносін людзей у працэсе матэрыяльнай вытворчасці і тых змен, што адбываюцца ў сацыяльнай структуры савецкага грамадства. Працэс такі праходзіць не стыхійна. Рэгулюецца ён сацыяльнай палітыкай КПСС.

У аснове сваёй сацыяльная палітыка партыі накіравана на ўсямерны рост дабрабыту і культуры народа, стварэнне ўмоў для ўсебаковага развіцця чалавека, на далейшае ўмацаванне адзінства сацыялістычнага грамадства ў дасягненні гэтых вышэйшых мэт. І рашучая роля ў гэтым працэсе адводзіцца рабочаму класу.

Чаму менавіта яму? Таму, што, паводле вызначэння заснавальніка навуковага камунізму Карла Маркса, рабочы клас увабляе сабой «сацыяльны розум» і «сацыяльнае сэрца» працоўнага народа. Гэта самы шматлікі клас: рабочыя складаюць звыш 55 працэнтаў занятага насельніцтва нашай краіны. І з кожным годам іх колькасць павялічваецца.

Ядром рабочага класа былі і застаюцца прамысловыя рабочыя. Яшчэ больш істотны характар носяць якасныя змены, што адбываюцца ўнутры рабочага класа. У адпаведнасці з аб'ектыўнымі патрабаваннямі

навукова-тэхнічнага прагрэсу і дзякуючы мэтанакіраванай палітыцы КПСС павышаецца ўдзельная вага рабочых, у працоўнай дзейнасці якіх пачынаюць пераважаць элементы інжынерна-тэхнічных навываў і ведаў. У дакладзе старшыні Канстытуцыйнай камісіі Пятра Машэрава на нечарговай дзевятай сесіі Вярхоўнага Савета БССР, напрыклад, адзначалася, што цяпер у Беларусі тры чвэрці прамысловых рабочых маюць вышэйшую і сярэднюю (поўную і няпоўную) адукацыю. Толькі за апошнія 20 гадоў колькасць рабочых, якія выконваюць аперацыі пры дапамозе машын і механізмаў, павялічылася ў 4,3 раза.

Становячыся ўсё больш кваліфікаваным і адукаваным, рабочы клас узмацняе сваю авангардную ролю ў грамадстве. Гэтая роля яму па праву належыць дзякуючы цэнтральнаму месцу, якое рабочы клас займае ў сістэме сучаснай вытворчасці, дзякуючы высокай палітычнай свядомасці і калектывізму, арганізаванасці і дысцыплінаванасці, патрыятызму і інтэрнацыяналізму, паслядоўнасці ў барацьбе за камуністычныя ідэалы.

Адбываецца сацыяльнае развіццё і другога асноўнага класа нашага грамадства — калгаснага сялянства. Прынцыпова іншай стала тэхнічная аснашчанасць яго працы. Па сваіх вытворча-сацыяльных характарыстыках яна ўсё больш ператвараецца ў разнавіднасць працы індустрыяльнай. Расце колькасць калгаснікаў, якія абслугоўваюць складаныя машыны і механізмы. Навукова-тэхнічны прагрэс, механізацыя сельскай гаспадаркі заканамерна вядуць да змяншэння колькасці калгаснага сялянства. Але гэта ні ў якім разе не зніжае сацыяльную ролю сялянства ў нашым грамадстве. Наадварот, яго ўклад у развіццё народнай гаспадаркі ўзрастае. Спашлюся на такое сведчанне статыстыкі: за савецкі час сельская гаспадарка краіны павялічыла сваю прадукцыю ў 3,4 раза, хоць удзельная вага работнікаў гэтай галіны зменшылася за той жа перыяд з 75 да 25 працэнтаў.

Змены, што адбываюцца ў сельскагаспадарчай вытворчасці, істотна ўплываюць не толькі на калгаснае сялянства, але і

на структуру сельскага насельніцтва наогул. Хуткімі тэмпамі растуць сельскі рабочы клас і сельская інтэлігенцыя. У Беларусі гэтыя сацыяльныя слаі ўжо аб'ядноўваюць каля трох пятаў агульнай колькасці насельніцтва, занятага ў вёсцы.

Між іншым, інтэлігенцыя ў нашай краіне з'яўляецца самай хуткарастучай сацыяльнай групай. У параўнанні з 1937 годам колькасць занятых у народнай гаспадарцы Беларусі спецыялістаў з вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыяй павялічылася ў 19 разоў.

Інтэнсіўны рост інтэлігенцыі, асабліва навукова-тэхнічнай, — гэта таксама заканамерны працэс. Ён з'яўляецца вынікам свядомай палітыкі КПСС і поўнацэнна адпавядае канчатковай мэце рабочага класа — стварэнню камунізму, для чаго ва ўсё большых маштабах неабходна разумовая праца высокай кваліфікацыі. Гэта звязана і з бурным развіццём прадукцыйных сіл, і з актыўным далучэннем народа да культуры. Але павышэнне ролі інтэлігенцыі зусім не вядзе, як сцвярджаюць буржуазныя ідэолагі, да з'яўлення ва ўмовах навукова-тэхнічнай рэвалюцыі нейкага новага вядучага класа, «новай кіруючай эліты», што ўзвышаецца над народам. Пры сацыялізме інтэлігенцыя па сваёй класавай сутнасці з'яўляецца рабоча-сялянскай. Яе эканамічныя і палітычныя інтарэсы ў карэнным і галоўным цалкам супадаюць з інтарэсамі рабочага класа, усяго працоўнага народа.

Такім чынам, характарыстычны сацыяльную структуру нашага савецкага грамадства, можна ўпэўнена сказаць, што яе развіццё і ўдасканаленне адбываецца шляхам збліжэння рабочага класа, калгаснага сялянства і інтэлігенцыі, паступовага пераадолення істотнай розніцы паміж горадам і вёскай, паміж фізічнай і разумовай працай. Збліжэнне класаў і сацыяльных груп, маральна-палітычнае адзінства народа грунтуецца на марксісцка-ленінскай ідэалогіі, ідэалах рабочага класа — вядучай сілы савецкага грамадства. Непарушнай стала яго сацыяльная аснова — саюз рабочага класа, калгаснага сялянства і інтэлігенцыі. У сумеснай працы па будове камунізму далейшае развіццё набывае новая гістарычная супольнасць людзей — савецкі народ.

Пётр СУДАКОЎ.

У вышэйшых навучальных установах рэспублікі ідуць прыёмныя экзамены. Сотні юнакоў і дзяўчат паступаюць цяпер у Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт — у новы, трэці па ліку, універсітэт рэспублікі. На фізічны, матэматычны, філалагічны, гістарычны і юрыдычны факультэты на першы курс будзе прынята 425 чалавек.

НА ЗДЫМКУ: група абітурыентаў перад чарговым экзаменам у новы ўніверсітэт.

Фота А. ПЕРАХОДА.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

ВУЧОНЫЯ — ВЫТВОРЧАСЦІ

Вучоныя Фізіка-тэхнічнага інстытута і спецыяльнага канструктарскага тэхналагічнага бюро з доследнай вытворчасцю АН БССР спраектавалі і вырабілі гідрадынамічны прэс для гідраўдарнай штампоўкі ліставых матэрыялаў. З яго дапамогай можна ажыццяўляць фармоўку, выцяжку, чаканку, вырубку, раздачу трубчатых нарыхтовак і іншыя аперацыі. Найбольш эфектыўна выкарыстанне прэса ў адзіночнай і дробнасерыйнай вытворчасці. Доследна — прамысловая ўстаноўка ўкаранёна на Мінскім аўтамабільным заводзе. Гадавы эканамічны эфект — 100 тысяч рублёў.

НОВЫ ВІД ПРАДУКЦЫІ

На Пінскім заводзе штучных скур асвоен выпуск новай прадукцыі — тэрмапластычных матэрыялаў для ўнутраных дэталей абутку. Сыравінай служыць сінтэтычная гутаперча.

Першая партыя новага матэрыялу адпраўлена Кузнецкай абутковай фабрыцы. На заводзе распрацоўваюцца мерапрыемствы

вы па павелічэнню выпуску гэтай прадукцыі.

ЮБІЛЕІ КАЛГАСА

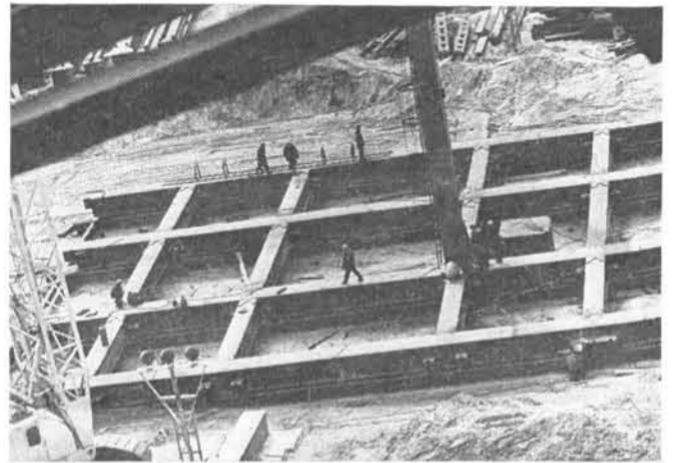
Споўнілася 50 год калгасу «Расоны». На ўрачыстым сходзе, прысвечаным гэтай падзеі, калектыўна ўручана Ганаровая грамата Вярхоўнага Савета БССР. Узнагарод удасціліся таксама лепшыя працаўнікі.

За пяцьдзесят год калгас ператварыўся ў буйную высокамеханізаваную гаспадарку. Яна мае 32 трактары, 11 камбайнаў, 19 грузавых аўтамашын. Інтэнсіўна развіваецца жывёлагадоўля. Летась на сто гектараў сельгасугоддзя атрымана 440 цэнтнераў малака і 99 цэнтнераў мяса. Штогод перавыконваюцца заданні па продажы дзяржаве прадукцыі. Умацоўваецца эканоміка калгаса, вялікія сродкі выдзяляюцца на будаўніцтва і добраўпарадкаванне вёсак.

НА ДАПАМОГУ СЯБРАМ

У Цюмне выехала група вышкмантэхнікаў Мазырскай экспедыцыі глыбокага бурэння.

Мазыране будуюць манціраваць там вышкі для бурэння свідравін, акажуць

Першую чаргу прадпрыемства, разлічаную на штогадовы выпуск 1 мільёна 700 тысяч тон мінеральных угнаенняў, будаўнікі і мантажнікі Чацвёртага калійнага завода вытворчага аб'яднання «Беларуськалій» абавязаліся здаць у эксплуатацыю да 15 снежня 1978 года.

У будаўніцтве Чацвёртага калійнага завода прымае ўдзел уся краіна. Тут працуюць брыгады спецыялістаў з Ленінграда, Казані, Смаленскага мантажнага ўпраўлення.

НА ЗДЫМКУ: мантаж капра 4-га ствала.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

СЕЛЬСКАЯ ГАСПАДАРКА СССР: ПЕРШАЧАРГОВАЯ ЗАДАЧА

Рост матэрыяльнага ўзроўню жыцця савецкага народа і ўвогуле ўвесь ход развіцця эканомікі СССР на сучасным этапе вылучаюць на першы план задачу хуткага ўздыму жывёлагадоўлі. Попыт на мяса-малочныя прадукты абганяе вытворчасць, хоць і яна, у сваю чаргу, таксама павялічваецца. Як ліквідаваць гэтую дыспрапорцыю? Расказвае адзін з аўтарытэтных кіраўнікоў сельскагаспадарчай вытворчасці краіны Мікалай БОРЧАНКА, начальнік аддзела сельскай гаспадаркі Дзяржаўнага плановага камітэта (Дзяржплана СССР).

Карэспандэнт АДН: Я хацеў бы вярнуцца да нашай гутаркі трохгадовай даўнасці. У 1975 годзе, калі вытворчасць прадуктаў жывёлагадоўлі дасягнула ў СССР рэкорднага ўзроўню, — мяса, у прыватнасці, 15 мільёнаў тон, вы гаварылі аб чакаемым зніжэнні вытворчасці ў 1976—1977 гадах...

Мікалай БОРЧАНКА: Так, падобнага павароту падзей у СССР чакалі. Засуха 1975 года, самая вострая на тэрыторыі нашай краіны за апошняе стагоддзе, прывяла да рэзкага зніжэння збора збожжавых, важнейшых для СССР харчовых і фуражных культур, і было відавочна, што пачаеце жывёлы ў калгасах і саўгасах захаваць не ўдасца, што ў 1976—1977 гадах прывяло — і не магло не прывесці! — да некагарага зні-

жэння вытворчасці мяса і іншых прадуктаў жывёлагадоўлі. Хачу падкрэсліць, урад, прадбачыў гэту, своечасова прыняў меры, каб зніжэнне вытворчасці не выклікала адпаведнага зніжэння ўзроўню спажывання. Інакш кажучы, рахунак, прад'яўлены засухай, аплаціла дзяржава і, ажыццявіўшы манеўр рэсурсамі, прытрымала зніжэнне спажывання. Вось даныя: у 1976 годзе вытворчасць мяса знізілася з 15 да 13,6 мільёна тон, а ў мінулым годзе павысілася да 14,8, але яшчэ не дасягнула ўзроўню 1975 года. А дынаміка гадавога спажывання на душу насельніцтва выглядае па-іншаму: 1975 год — 57 кілаграмаў мяса і мясапрадуктаў, 1976 год — 56, 1977 год — 57, гэта значыць, спажыванне выраўнялася, хоць насельніцтва

КРОЧЫЦЬ КНІГА ПА ЗЯМЛІ

РАДЗІМУ Я. Купалы і Я. Коласа ведаюць у свеце не толькі па выдатных трактарах, аўтамабілях, станках, электравылічальных машынах, камбайнах, гадзінніках, тэлевізарах, калійнай солі... Беларусь — рэспубліка кнігі, і гэта — сведчанне імклівага росту культуры, паказчык высокай адукаванасці людзей.

...Калі вы прыедзеце ў Прагу, то, гартаючы турыцкі даведнік, напэўна звернеце ўвагу на такія радкі: «У пачатку XVI стагоддзя беларус Францыск Скарына, доктар «лекарскіх навук», выдаў у Празе першую кнігу на беларускай мове».

Аднак за чатыры стагоддзі на беларускай мове было выдадзена ўсяго некалькі сотняў кніг. Сапраўднае развіццё выдавецкай справы і паліграфічнай прамысловасці пачалося ў нас пасля Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, калі друкаванае слова зрабілася здабыткам усяго народа, калі пытанні асветы і культурнага развіцця працоўных сталі дзяржаўнай справай.

Ужо ў 1917 годзе пачынаюць працаваць выдавецкія цэнтры, сярод якіх вядучае месца займае выдавецтва «Звязда». У 1921 годзе адкрываецца Дзяржаўнае выдавецтва БССР. Менавіта яму належыць вялікая роля ў развіцці кнігадрукавання. Дастаткова сказаць, што толькі за адзін год яно выпусціла каля 200 кніг тыражом 1,5 мільёна экзэмпляраў — па тым часе лічба астранамічная.

У перадаенным, 1940 годзе было выпушчана звыш 700 назваў кніг і брашур тыражом каля 11 мільёнаў экзэмпляраў. Хачу асабліва падкрэсліць, што выданне літаратуры не спынялася і ў ваенныя гады. У Маскве, напрыклад, працавала выдавецтва «Савецкая Беларусь».

Адразу пасля вызвалення Беларусі ад фашысцкіх захопнікаў пачала аднаўляцца разбураная паліграфічная прамысловасць.

Зараз у рэспубліцы існуе восем кніжных выдавецтваў. Самае буйное з іх — «Беларусь», якое займаецца выпускам грамадска-палітычнай, мемуарнай, юрыдычнай, медыцынскай, музычнай літаратуры, папулярнае выяўленчае мастацтва.

У 1972 годзе было ўтворана новае выдавецтва «Мастацкая літаратура», дзе галоўным чынам выпускаюцца творы беларускіх і замежных аўтараў, кнігі для дзяцей і юнацтва.

«Народная асвета» і «Вышэйшая школа» выпускаюць падручнікі і вучэбныя дапаможнікі, метадычную літаратуру для школ, сярэдніх спецыяльных і вышэйшых навучальных устаноў. Выдавецтва «Ураджай», «Навука і тэхніка» выпускаюць гаспадарчую і навукова-тэхнічную літаратуру. Сярод маладых — выдавецтва Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна. Яно публікуе манграфіі, вучэбную і метадычную літаратуру, дапаможнікі для выкладчыкаў і студэнтаў. Вялікай падзеяй у культурным жыцці рэспублікі з'явілася ўтварэнне ў 1967 годзе галоўнай рэдакцыі Беларускай Савецкай Энцыклапедыі, якая ажыццявіла выпуск 12-томнай Беларускай Савецкай Энцыклапедыі.

І па назвах, і па тыражу колькасць кніг расце з кожным годам. Летась, напрыклад, было выдадзена каля 2,5 тысячы назваў тыражом 35 мільёнаў экзэмпляраў.

За гады Савецкай улады ў Беларусі выйшла звыш 64 тысяч назваў кніг і брашур тыражом каля 750 мільёнаў экзэмпляраў. На беларускай мове мы маем цяпер творы Шэкспіра, Сервантэса, Гэтэ, Байрана, Бальзака, Пушкіна, Лермантава, Міцкевіча, Талстога, Гейне, Гюго, Заля, Дзікенса, Бёрнса, Тэна, Ралана, Горкага, Фуччыка і многіх іншых.

Беларуская кніга не ведае межаў. Яе чытаюць у 90 краінах. Творы беларускіх пісьмнікаў выдаваліся ў Чэхаславакіі, Венгрыі, Румыніі, Балгарыі, Польшчы, ГДР, Манголіі. Аповесці нашага празаіка Васіля Быкава — «Альпійская балада» і «Сотнікаў», апрача сацыялістычных краін, выдадзены ў Індыі, Італіі, Турцыі.

У ПРАПАГАНДЗЕ кнігі, фарміраванні густа і інтарэсаў чытачоў вядучая роля належыць бібліятэкам — дзяржаўным, тэхнічным, прафсаюзным, якіх у рэспубліцы каля 20 тысяч з агульным кніжным фондам больш за 170 мільёнаў тамоў.

Нашай гордасцю з'яўляецца Дзяржаўная бібліятэка БССР імя У. І. Леніна, створаная яшчэ ў 1922 годзе ў адпаведнасці з пастановай Савета Народных Камісараў Беларускай ССР. Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны тут было звыш 2 мільёнаў кніг, якімі карысталіся 15 тысяч чытачоў. Гітлераўскія захопнікі, уварваўшыся ў Мінск, у чэрвені 1941 года разбурылі буйнейшае кнігасховішча.

Пасля вызвалення сталіцы ад ворага з дапамогай бібліятэк іншых рэспублік, а таксама прыватных асоб за кароткі час фонд быў адноўлены і зараз складае каля 7 мільёнаў тамоў.

У фондзе Ленінскай бібліятэкі захоўваюцца першыя беларускія газеты «Наша доля», «Наша ніва», першая савецкая газета на беларускай мове «Дзяніца»... Творы класікаў беларускай літаратуры: В. Дуніна-Марцінкевіча — «Цікавішся — прачытай!» (Мінск, 1856); «Песні» Ф. Багушэвіча (1904, падпольнае выданне); «Жалейка» Я. Купалы (1908); «Песні жальбы» Я. Коласа (Вільня, 1910); «Вянок» М. Багдановіча (Вільня, 1913). У бібліятэцы ёсць розныя рэдакцыі «Статута Вялікага князства Літоўскага».

Так званы кірылаўскі друк прадстаўляюць творы Францыска Скарыны, выдадзеныя ў Празе ў 1517—1519 гг. і паклаўшы пачатак беларускаму кнігадрукаванню, выданні Івана Фёдарова, Пятра Мсціслаўца, братаў Мамонічаў. Ёсць «Азбука» В. Бурцава (1634 г.), «Арыфметыка» Л. Магніцкага, «Граматыка» М. Сматрыцкага і многія іншыя рэдкія кнігі.

Беларускі народ беражліва захоўвае гістарычную кнігу, свята ўшаноўвае памяць першадрукароў, высока цэнціць іх грамадзянскі подзвіг.

РАБОТА па распаўсюджванню кнігі ў масах набыла асабліва шырокі размах пасля таго, як у рэспубліцы было створана Добраахотнае таварыства кнігалюбаў.

Цяпер ва ўсіх абласцях, гарадах і раёнах рэспублікі дзейнічаюць аддзяленні таварыства аматараў кнігі, на прадпрыемствах, у калгасах і саўгасах, у школах, навучальных установах і арганізацыях налічваецца звыш 7 000 пярвічных і іншых арганізацый, якія аб'ядноўваюць каля 400 000 аматараў кнігі.

Формы работы таварыства самыя разнастайныя. Гэта — народныя кніжныя магазіны і кіёскі, выстаўкі, кірмашы, канферэнцыі чытачоў, літаратурныя вечары, сустрэчы з пісьменнікамі і многае іншае. У такіх мерапрыемствах удзельнічаюць, як правіла, дарослыя, моладзь, школьнікі.

Спынюцца на такім прыкладзе. У беларускіх інстытутах і тэхнікумах набываюць спецыяльнасць юнакі і дзяўчаты з многіх кантынентаў нашай планеты — Азіі, Афрыкі, Лацінскай Амерыкі... Разам з беларускімі студэнтамі яны ўдзельнічаюць у літаратурных вечарах. Адзін з такіх вечароў на тэму «Леніна чытае ўся планета» адбыўся нядаўна ў Беларускай політэхнічным інстытуце.

Аб распаўсюджванні ленінскіх ідэй і іх уплыве на сям'ядомасць моладзі гаварылі на вечары Роберт Санчас (Куба), Алі Атраф (Бангладэш), Сяргей Вашчэеў (СССР) і іншыя.

Важны ўчастак дзейнасці кнігалюбаў — выяўленне найбольш цікавых і каштоўных асаблівых збораў (бібліятэк) і выкарыстанне іх для масавых грамадскіх мерапрыемстваў. Настаўнік з горада Віцебска А. Падліпскі — член гарадскога клуба кнігалюбаў — мае 800 кніг. І справа тут не ў колькасці, а ў іх унікальнасці. Аркадзь Міхайлавіч ахвотна прадастаўляе магчымасць карыстацца імі ўсім, хто жадае. Ідуць сюды гісторыкі, этнографы, мовазнаўцы, журналісты. Вялікую цікавасць выклікаюць у наведвальнікаў такія выданні, як «Археалагічны нарыс Гомельскага павету» (Вільня, 1912), «Вопыт Беларускага снотлумачэння» (Масква, 1889) і іншыя творы далёкай мінуўшчыны.

Або яшчэ прыклад. Мастак з гарадскога пасёлка Ветка Гомельскай вобласці Фёдар Шкляраў збірае кнігі амаль трыццаць гадоў. У хатняй бібліятэцы гэтага кнігалюба — 1500 тамоў. Гордасць яе складаюць кнігі першадрукароў XVI—XVII стагоддзяў — Івана Фёдарова, Пятра Мсціслаўца, братаў Мамонічаў, выданні кліндэўскія, супрасльскія, вільнюскія... Кніжным фондам Ф. Шклярава карыстаюцца Маскоўскі ўніверсітэт імя М. Ламаносава, Ленінградскі ўніверсітэт імя А. Жданова, многія іншыя бібліятэкі краіны, не гаворачы пра індывідуальных кнігалюбаў, якіх становіцца ўсё больш і больш.

У дапамогу арганізацыям і аддзяленням ДТК БССР выпускаецца разнастайная метадычная літаратура. А летась па ініцыятыве рэспубліканскага таварыства кнігалюбаў выдадзена анталогія «Песня аб кнізе» пад рэдакцыяй народнага паэта Беларусі, акадэміка Акадэміі навук БССР, Героя Сацыялістычнай Працы Пятруся Броўкі. Анталогія аб'ядноўвае вершы 288 паэтаў 52 нацыянальнасцей. Напісаныя на 50 мовах, яны ствараліся амаль 33 стагоддзі — ад XIII стагоддзя да н. э. і да вершаў, што былі надрукаваны зусім нядаўна.

Беларусь, як вядома, была рэспублікай партызанскай барацьбы. Пра гэта напісалі ўспаміны Героі Савецкага Саюза У. Лабанок, Р. Мачульскі, В. Казлоў і многія іншыя партызанскія камандзіры. Вялікае багацце мемуарнай літаратуры шырока выкарыстоўваюць у сваёй рабоце кнігалюбы, арганізуючы разнастайныя масавыя мерапрыемствы сумесна з бібліятэкамі, навучальнымі ўстановамі.

Сёння Беларусь — рэспубліка развітай сацыялістычнай індустрыі, сельскай гаспадаркі, перадавай навукі, высокай культуры. За шэсць дзесяцігоддзяў існавання Савецкай улады на нашай зямлі адбыліся пераўтварэнні, якіх не ведала гісторыя. А пра горку мінуўшчыны, што адышла ў вечнасць, можна прачытаць хіба толькі ў падручніках гісторыі. Імклівы працэс абнаўлення, раслачаты ў кастрычніку 1917 года, шырока адлюстраваны ва ўсіх відах мастацтва і, мабыць, найбольш поўна ў літаратуры — мастацкай, мемуарнай, навуковай. Кніга крочыць па зямлі, пранікае на ўсе кантыненты і нават у касмічную прастору. Бо, накіроўваючыся ў свой першы палёт на караблі «Саюз-13» у снежні 1973 года, Пётр Клімук узяў томік вершаў Якуба Коласа, у вольную хвіліну чытаў любімыя радкі.

М. СТУКАЛАЎ,
першы намеснік старшын
праўлення Добраахотнага
таварыства аматараў
кнігі БССР.

У Жодзіна сустрэліся тры жанчыны, тры маці праслаўленых герояў, якія абясмерцілі свае імёны выдатнымі справамі на карысць народа.
НА ЗДЫМКУ: Ганна Цімафееўна ГАГАРЫНА (злева), Настасся Фамінічна КУПРЫЯНАВА і Вольга Іванаўна КАВАЛЕНАК на сустрэчы з піянерамі.

Фота А. НИКАЛАЕВА.

У Беларускай таварыстве «Радзіма»

«ТАКІЯ ПАЕЗДКІ ЎЗБАГАЧАЮЦЬ»

Калі была расказана ў падрабязных дэталях гісторыя развіцця мастацкай самадзейнасці, агледжан Палац культуры мінскіх аўтазавадцаў, Мікалай Капшай, яго дырэктар, прапанаваў гэтак: «А цяпер наш ансамбль танца «Крыніца» пакажа вам, што ён умее. Калі ласка, у залу!»

Ансамбль на сцэне, у зіхатненні касцюмаў, выканаў некалькі нацыянальных танцаў. За кожным іх рухам, усмешкай, жэстам з глыбіні залы пільна сачылі Джо Шрамовіч, яго жонка Тамара і дачка Люся. Для сябе яны адзначалі кожны новы, незнаёмы ім, элемент у танцы і прыкідвалі, як яго ўвесці ў сваю танапуюку.

Пасля выступлення «Крыніцы» Шрамовічаў запрасілі на сцэну, дзе адбылася, у прысутнасці ансамбля, прафесійнай размова аб мастацтве танца, разбор кожнага малюнка. Часам Джо браў Тамару і паказваў: «А ў нас «Лявоніху» вось як танцююць».

Адзяджаючы з мінскага Палаца культуры аўтазавадцаў, звычайна маўкліва стрыманы Джо Шрамовіч не стрываў: «Вось за гэта я шчыра дзякую «Радзіме»! Такой цікавай паездкі ў мяне да гэтага часу не было...»

Сям'я Шрамовічаў, вядомых у Чыкага аматараў танца, была запрошана сёлета Беларускай таварыствам «Радзіма» наведаць Мінск. Для нашых суайчыннікаў гэта паездка, якая адбылася з 24 па 27 ліпеня, была не толькі багатай на ўражанні, але і карыснай.

Чатыры гады назад Шрамовічы арганізавалі танцавальную групу, якую назвалі «Метро». Абавязкі ўсіх членаў сям'і строга размеркаваны: Джо — балетмайстар і кіраўнік групы, на плячах Тамары ляжыць клопат пра касцюмы, якія яна сама мадэлюе і шые, Люся з'яўляецца не проста выканаўцай, танцоўшчыцай, яна — душа калектыву.

Цяпер «Метро» налічвае шэсць танцавальных пар, часам іх колькасць узрастае да дзесяці. Удзельнікі танцавальнай групы — гэта дзеці нашых суайчыннікаў.

Перш за ўсё чыкагская танцавальная група ценіць сваім майстэрствам нашых землякоў, якія аб'яднаны ў патрыятычных арганізацыях: Клубе старэйшых імя Гагарына, жаночым таварыстве і іншых. У апошнія гады мастацтвам «Метро» зацікавіліся амерыканскія студэнцкія цэнтры. Па іх запрашэнню танцавальная група Шрамовічаў неаднаразова выступала ў Чыкагскім універсітэце, прымала ўдзел у фальклорных фестывалях універсітэцкіх цэнтраў штатаў Індыяна, Місуры, Вісконсін і іншых.

І заўсёды «Метро» спадарожнічаў поспех. Самабытныя беларускія, украінскія, рускія танцы, маляўнічыя касцюмы, тэмперамент маладых выканаўцаў — вось што выгадна адрознівае «Метро».

Паездка ў Мінск арганізатарам і кіраўніком чыкагскай танцавальнай групы была спецыяльнай заахвочаннем і практычнай дапамогай. Абмен вопытам з вядомым у Беларускай ансамблем «Крыніца» прыдасца Джо Шрамовічу ў далейшай рабоце з рэпертуарам «Метро». Наведанне вытворчага камбіната Беларускага тэатральнага аб'яднання дазволіла Тамары Шрамовіч упершыню ўбачыць, як робяцца касцюмы для розных танцаў. А падараная кніга «Беларускія нацыянальныя касцюмы» і эскізы іх — самы каштоўны для яе набытак.

Акрамя таго, у Беларускай таварыстве «Радзіма» абяцалі пастаянную падтрымку і дапамогу танцавальнай групе «Метро» ў яе патрыятычнай дзейнасці.

Сям'я Шрамовічаў прыязджала ў Беларусь упершыню. Таму для Джо, Тамары і Люсі былі надзвычай цікавымі і хвалюючымі паездка ў Вязьніку, на радзіму Янкі Купалы, знаёмства з Курганом Славы пад Мінскам і наведанне Хатыні.

Пакідалі Мінск Шрамовічы, удзячныя Беларускаму таварыству «Радзіма» за такое цудоўнае падарожжа і поўныя новых творчых задум — удасканалваць майстэрства «Метро».

«ПАРТЫЗАНЫ, ПАРТЫЗАНЫ—БЕЛАРУСКІЯ СЫНЫ...»

Усякі раз, калі прыежджаю ў родныя месцы, я іду ў «мой» лес, дзе ведаю кожную сцяжынку і палянку, кожнае дрэва. І заўсёды спыняюся каля заваленых зямлянак і засыпаных акупаў. Дзе-нідзе іх зусім закрыў густыя малінікі. І беларускія хлопчыкі з недалёкіх вёсак не прыбягаюць сюды, як некалі мае равеснікі, гуляць у «ваіну» — іх прыводзіць настаўнік, і яны доўга і моўчкі глядзяць на гэтыя рубцы і раны роднай зямлі.

А я помню, як грымеў у зямлянцы малады рогат разведчыкаў, якія толькі што вярнуліся з баявога задання, помню, як, сціснуўшыся ў камяк, лемантавала ў акапе медыстра, што не змагла выратаваць раненага камандзіра. Помню твары. І зусім будзённыя словы. І песні. І вистралы. І палаючыя сосны. Набрывалыя крывёю бінты... І да гэтага часу не магу прывыкнуць да таго, што гэта мая дзіцячая абпаленая памяць — гісторыя, таму што гэта было не толькі са мной, з мам бацькам, маёй вёскай, гэта было з мам народам, з маёй Радзімай...

Для школьнікаў, якія стоўпіліся вакол настаўніка, старая зямлянка — дзіўная рэліквія, а тыя маладыя разведчыкі, што так весела смяяліся, — казачныя волаты. І для майго сына таксама. І для заўтрашняга дня — тым больш.

Партызанская барацьба беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны — цудоўная старонка ў летапісу подзвігаў савецкіх людзей. Яна ўспыхнула не проста як пратэст супраць зверстваў гітлераўскіх акупантаў, супраць насілля і рабства, а як усвядомлены патрыятычны рух у абарону заваёў Кастрычніцкай рэвалюцыі, у абарону ленинскіх ідэй.

Яна разгарнулася адразу ж пасля пачатку вайны, як толькі каваны бот ворага ступіў на нашы граніцы, і не сціхала ні на момант, пакуль захопнікі не былі выкінуты з тэрыторый Савецкай краіны. Не пазычным вобразам, а дакладным адлюстраваннем рэчаіснасці былі словы аб тым, што зямля гарэла пад нагамі акупантаў, што ў іх стралялі кожнае дрэва, кожная руіна. Гітлераўская газета «Дойчэ альбэмайне цайтунг» пісала 22 мая 1943 года: «Нават з выгляду бяскрыўдныя жанчыны, што збіраюць ягады і травы, сяляне, што накіроўваюцца ў горад, з'яўляюцца партызанскімі разведчыкамі. Нярэдка ў сялянскіх хатах палаява жандармерыя выжылае радыёапараты, якія падтрымлі-

ваюць сувязь з бліжэйшым партызанскім атрадам». 440 тысяч жыхароў Беларусі змагаліся ў радах народных месціўцаў і ў падпольных групах. Толькі ў маёй роднай Віцебскай вобласці да канца 1943 года дзейнічалі 34 партызанскія брыгады, што аб'ядноўвалі каля 37 тысяч байцоў.

Нацысцкая прапаганда прарочыла немінучы крах усіх інстытутаў Савецкай улады, масавае адрачэнне ад законаў калектыўнага жыцця ўсюды, куды неслі «новы парадак» штурмавікі фюрэра. Але і ў пільмі жорсткай вайны, пад пагрозай смерці беларусы не адракліся ні ад аднаго з ленинскіх заветаў. Больш таго, пры першай жа магчымасці ў кольцы блакад і карных экспедыцый, пад віск бомбаў і трэск аўтаматаў яны падымалі чырвоны флаг над школамі, заводамі, сельсаветаў. На акупіраванай тэрыторыі рэспублікі былі вялікія раёны, поўнасьцю ачышчаныя ад гітлераўцаў. Там працавалі органы Савецкай улады, партыйныя камітэты, выходзілі газеты, адпраўляліся за лінію фронту прызыўнікі.

Заставаліся няскоранымі раённыя цэнтры Расоны, Бягомль і Ушачы. На пасяджэннях раённых камітэтаў партыйнага арганізацыйнага аддзела ворагу разглядаліся пытанні веснавой сяўбы і працы хлебапакарняў, мерапрыемстваў па культурнаму абслугоўванню насельніцтва і сустрэчы святаў. У Расонах у снежні 1942 года быў адкрыты партызанскі дом адпачынку — «для культурнага адпачынку і аздараўленчых мерапрыемстваў», як гаварылася ў загадзе камандзіра партызанскай брыгады Р. Ахоціна...

Я помню гарачае, баровае неба над ляснымі вёскамі, помню ўдушлівы вецер, што не прылятаў, а нібы прыпаў за са страхных пажарышчаў, якія заставаліся ад хлявоў і школ, спаленых разам з загнанымі туды старымі, жанчынамі, дзецьмі. На могілках у Хатынскім мемарыяльным комплексе каля Мінска знаходзяцца дзесяткі жменяў шэрай падзолістай зямлі, узятай на месцы па-варварску знішчаных фашыстамі разам з жыхарамі вёсак і вёсчак маёй партызанскай Расоншчыны. І плешча Вечны агонь ля чорнай пліты, сурова паведмаляючай свету, што Савецкая Беларусь страціла ў гады вайны звыш 2 мільёнаў 200 тысяч чалавек — кожнага чацвёртага свайго жыхара. Калі такой цаной плаціць за свабоду і незалежнасць, за свае правы і перакананні, хіба можна паставіць народ на канані,

хіба можна навізаць яму сілай зброі чужую волю і ўладу?..

Партызанская вайна ў Беларусі была ўсенароднай і па размаху, і па зместу. На яе рашуча падняліся ва ўсіх кутках рэспублікі і стары, і малы. У дні вялікіх святаў успамінаем мы сёння ў сям'і герояў Вялікай Айчыннай вайны і праслаўленага дзеда Талаша, стаўшага партызанам у свае сто год, і юнага Марата Казея, загінуўшага ў баі напярэдадні сваёй п'ятнацатай вясны, сямідзесяцігадовых братоў Цубаў, якія заманілі гітлераўцаў у непраходныя лясныя нетры, і невядомага дзесяцігадовага хлопчыка, які працаваў на партызанскай кухні і замяніў там аднаго дарослага, аб чым паведмалялася ў данясенні ў Цэнтральны Камітэт камсамола Беларусі... Вайна прабудзіла ў людзях раней неведомыя ім сілы і таленты. Умельмі, бяспрашнымі камандзірамі народных месціўцаў сталі інжынер Канстанцін Заслонаў, дырэктар кардоннай фабрыкі Мінай Шмыроў («бацька Мінай»), аграном Уладзімір Лабанок, настаўнік Пётр Машэраў, удастоеныя за свае ратныя справы высокага звання Героя Савецкага Саюза.

У красавіку—маі 1944 года ў Полацка-Лепельскай партызанскай зоне адбылося адно з самых буйных у другой сусветнай вайне змаганняў народных месціўцаў з нямецка-фашысцкімі войскамі. Гітлераўцы кінулі супраць 16 партызанскіх брыгад (каля 17 тысяч добра ўзброеных і абучаных байцоў) рэгулярныя часці — больш як 60 тысяч салдат і афіцэраў, навішныя танкі і самалёты. 25 дзён і начэй акружаныя атрады вялі крывавае баі. У кнізе «Віцебск. Барацьба і гібель 3-й танкавай арміі» былі начальнік фашысцкага армейскага штаба Ота Гейдкемпер сцвярджаў: «Адсутнічаюць словы, якія маглі б апісаць д'ябальскія і грозныя дзеянні партызан у гэтыя дні». І далей: «У веснавой аперацыі супраць партызан у раёне Ушачаў бог адварнуўся ад нас...»

Ноччу 5 мая партызаны адчайнай атакай «прыбілі» калідор і вырваліся з акружэння. Гітлераўцы страцілі 20 тысяч салдат і афіцэраў. Страты народных месціўцаў — 840 забітых і 1150 параненых... Камандаваў аперацыяй супраць Полацка-Лепельскай зоны генерал-палкоўнік Рэйнгарт. На чале партызанскай групы стаяў палкоўнік Уладзімір Лабанок.

Так, партызаны былі сур'ёзнай вайнавай сілай, з якой даводзілася лічыцца і германскаму генеральнаму

штабу. Масіраваныя дыверсіі на чыгунках прывялі да таго, што рэйкі і шпалы для рамонту даводзілася прывозіць з Бельгіі, спешна разбіраючы там некаторыя пучкі. Выбухі бензасховішчаў ставілі ў крытычнае становішча забеспячэнне гаручымі танкаў і самалётаў. Зрыў прадуктовых нарých-товак трымаў акупантаў на мізэрным пайку... А партызаны былі няўлоўнымі, таму што ў іх у кожнай вёсцы і пасёлку былі сувязныя, таму што з імі дзяліліся апошняй скарынкай хлеба і дробачкай солі, таму што ім адкрывалі тайны лясных дарог і балотных сцяжынак, таму што ў іх, як і ў Савецкай Арміі, бачылі выратавальнікаў і абаронцаў.

Партызанская эпопея Беларусі была яшчэ і выдатнай школай інтэрнацыяналізму. Прадстаўнікі дзесяткаў нацыянальнасцей Савецкага Саюза і некаторых краін Еўропы са зброяй у руках змагаліся ў атрадах лясных салдат. І словы народнага паэта рэспублікі Янкі Купалы «Партызаны, партызаны — беларускія сыны...» з поўным правам адносяцца да рускага Аляксея Данукалава, грузіна Уладзіміра Талаквядзе, украінца Дамітрыя Караленкі, узбека Мамадалі Талывалдыева, калмыка Міхаіла Ханінава, да ўсіх, хто ў імя свабоды і незалежнасці Радзімы змагаўся за нашу беларускую зямлю. Вялікая Айчынная вайна яшчэ раз прадэманстравала ўсю свету несакрушальную сілу братэрства народаў СССР, бяспрашны ленинскі ідэй...

Зарастаюць густым хмызняком зямлянкі. З засыпаных акупаў выцягнуліся да сонца маладыя бярозкі. Час сцірае сляды вайны — хутка іх зусім не застанеца. Што ж, так і павінна быць. Таму што заўсёды перамагае жыццё. І гэта справядліва. Гэта вышэйшы закон з усіх існуючых на зямлі.

Але пакуль ёсць жыццё павінна жыць і памяць. Памяць людзей. Памяць народа. Памяць гісторыі. Тая, якая вучыць і якая дапамагае цаніць святое — свабоду, Радзіму, мір. У гэтай памяці вечным агнём будзе гарэць подзвіг савецкіх людзей у Вялікай Айчыннай вайне і неаддзельная часцінка яго — партызанская барацьба маёй Беларусі, бо час не ўладны над ім, бо без іх не было б яго нястрымнага руху наперад. Вось і паўтарае мой сын, як і я: «Партызаны, партызаны — беларускія сыны...»

Генадзь БУРАЎКІН,
паэт.

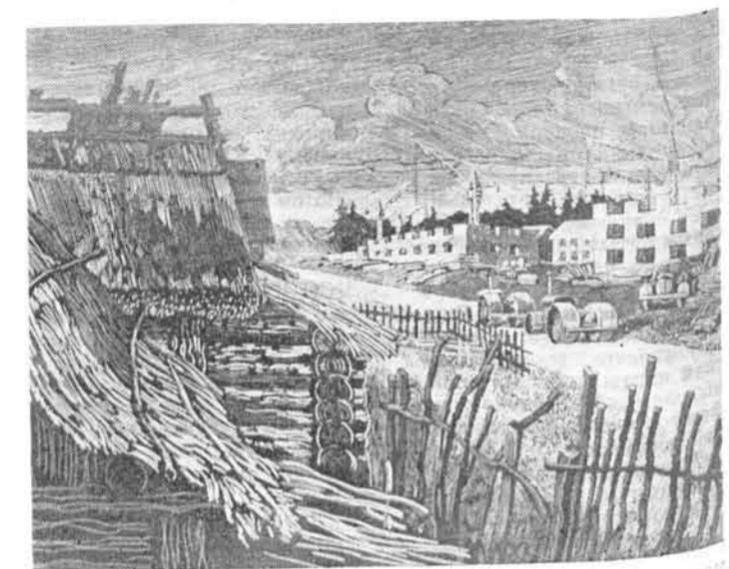
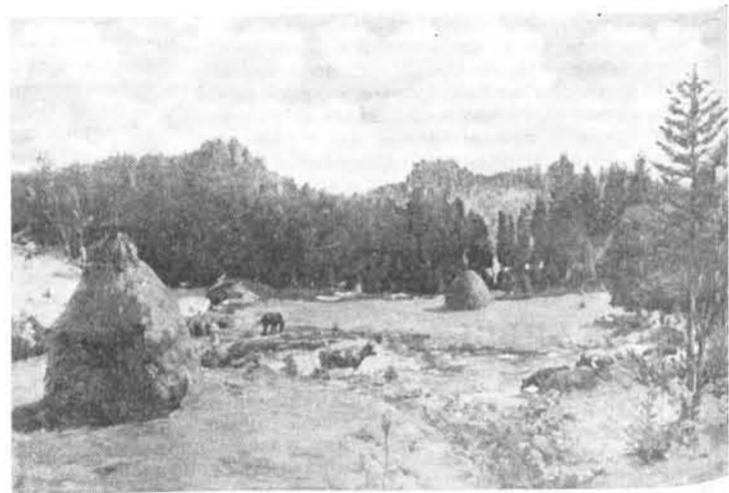
З АПОШНІХ ВЕРНІСАЖАЎ

У мінскім Палацы мастацтва разгорнуты адначасова тры персанальныя выстаўкі.

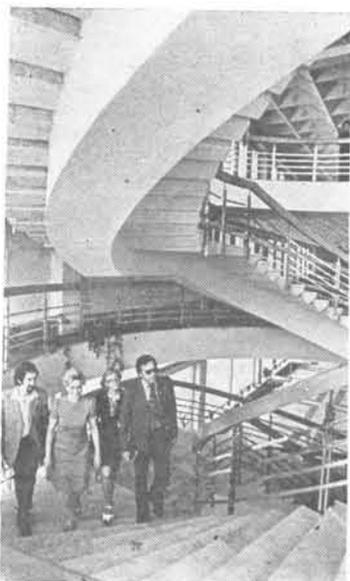
Міхаіл Даўгяла, адзін са старэйшых жывапісцаў рэспублікі, адзначыў сёлета сямідзесяцігоддзе. Яго экспазіцыя, уласна, прымеркавана да юбілею. Мастак уключыў у яе шмат пейзажаў, якія вабяць сваёй чысцінёй і свежасцю. Міхаілу Хрысанфавічу ўласцівы яркія, аптымістычныя фарбы. Як палымнее «Восень. Залаты клён!» Мастак піша куточки роднай зямлі ў любую пару года, але з найбольшай асалядай — летам і ў сонечную зіму. Будзённае жыццё вяскоўцаў адлюстравана на яго работах — дзеці ідуць у школу, жанчына доіць карову... А ў гледача ўзнікае радаснае адчуванне паўнаты жыцця.

Мікалай Гуціеў дэманструе графічныя работы розных год. Тут ёсць малюнкi алоўкам, зробленыя ў гады вайны ў партызанскім атрадзе, партрэты камандзіраў, разведчыкаў, плакаты і лістоўкі таго часу. Шмат пазнейшых работ развівалі тую ж тэму народнага подзвігу, ў іх скарыстоўваліся ўласныя ўражанні. У экспазіцыі Тараса Параняка прадстаўлены творы дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. **НА ЗДЫМКАХ:** куточак выстаўкі **Т. ПАРАЖНЯКА**; **М. ДАЎГЯЛА**. «Лагойшчына», 1971 г.; **В. ГУЦІЕУ**. «Дзве ўскраіны», 1962 г.

Надаўна ў Мінску на вуліцы Чкалава гасцінна расчыніў дзверы Палац культуры і спорту імя Ільіча. У ім глядзельная

НА ЗДЫМКАХ: Палац культуры і спорту чыгуначнікаў; адзін з інтэр'ераў. Фота М. МІНКОВІЧА.

зала на 900 месц, прасторныя фая на ўсіх паверхах, спартыўная зала, плавальны басейн.

МУЗЫКА ПАНУЕ НАД УСІМ

МАСКОЎСКІЯ ГАСТРОЛІ ДЗЯРЖАўНАГА АКАДЭМІЧНАГА ВЯЛІКАГА ТЭАТРА ОПЕРЫ І БАЛЕТА БССР

19 чэрвеня «Вечерняя Москва» сярод важнейшых навін культурнага жыцця змясціла кароткае інтэрв'ю з намеснікам міністра культуры БССР М. Шаўчуком і здымак, зроблены на пероне. Адрознівае ўвагу абаяльна ўсмешка В. Чарнабаева. «Сёння ў сталіцу прыехалі артысты акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларускай ССР», — з гэтага паведамлення ў «Вечерней Москве» можна пачаць справядзачу пра гастролі. Крытыкі і журналісты не абмінулі сваёй увагай ні аднаго прадстаўлення. І з захопленнем кожны раз адзначалі нейкія новыя, нечаканыя грані ў творчасці мінчан. Даючы ім парадзіць ці робячы заўвагі, рэцэнзенты былі адзіныя ў агульных вывадах: калектыў цікавы, таленавіты, высокапрафесійны.

НА ПРАЦЯГУ месяца беларускія артысты выступалі на сцэне Вялікага тэатра СССР і ў Крамлёўскай Палацы з'ездаў. Яны паказалі балеты «Лебядзінае возера» П. Чайкоўскага, «Стварэнне свету» А. Пятрова, «Ціль Уленшпігеля» Я. Глебава, «Кармэн-сцюі» Ж. Бізэ — Р. Шчадрына, «Шапеніяну» і 6 опер — «Сівая легенда» Д. Смольскага, «Джардана Бруна» С. Картэса, «Лазнгрына» Р. Вагнера, «Барыс Гадую» М. Мусаргскага, «Дон Паскуале» Г. Даніэці, «Дон Жуан» В. Моцарта.

Заўважым, што ў гастрольнай афішы тры новыя творы беларускіх кампазітараў Я. Глебава, Д. Смольскага і С. Картэса — прэм'еры мінулага сезону. І гэта ў лепшых традыцыях нашага тэатра оперы і балета. Яшчэ ў пару свайго станулення, на Першай дэкадзе беларускага мастацтва і літаратуры ў Маскве ў 1940 годзе, тэатр паказаў тры нацыянальныя оперы і балет. Трыумф быў поўны. Наступныя дэкады і гастролі замацоўвалі поспех. І ўсё ж у Маскву артысты ехалі з хваляваннем. Выступаць на праслаўленай сцэне — адказна. Гэта строга экзамен. Важна, як паставіцца да выканаўцаў патрабавальных глядачы, эрудыраваныя крытыкі. Ці заўважаць яны «дэфіцытныя» рэчы — «Барыс Гадую» тэатр паставіў у рэдакцыі Д. Шастаковіча, «Лазнгрына» дапамагалі ўвасобіць нямецкія спецыялісты, «Дон Паскуале» надзвычай рэдка ідзе на сцэне...

ЗАЎВАЖЫЛІ, адзначылі. Найбольшую цікавасць выклікалі тыя работы беларускіх кампазітараў, у якіх актыўна распрацоўваюцца праблемы сучаснасці. «Два новыя творы — «Джардана Бруна» С. Картэса і «Сівая легенда» Д. Смольскага — своеасабліва візітная картка выступаючага ў Маскве тэатра оперы і балета Беларускай ССР. Пачаўшы з іх свой па-

каз, мінскія артысты выразна заявілі пра актыўную работу над сучасным рэпертуарам, пра моцныя кантакты з нацыянальнымі аўтарамі», — лічыць Р. Шавардзян з «Советской культуры».

«Калектыў Беларускага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета, — пісаў М. Эльш у «Известиях», — не першы раз у Маскве, не першы раз паказвае арыгінальныя і малавядомыя творы. У калектыве многа здольных акцёраў, пастаноўшчыкаў, сцэнографіў. Лепшыя гастрольныя спектаклі адзначаны высокай ідэйнасцю, строгаасцю мастацкай формы. Але душой беларускага тэатра з'яўляецца музыка. Яна пануе над усім, з'яўляючыся і глебай, і імпульсам творчых пошукаў».

«Вялікае ўражанне зрабілі на мяне дзве новыя оперы, паказаныя беларускімі артыстамі, — сказаў у гутарцы з карэспандэнтам ТАСС народны артыст РСФСР, прафесар П. Нарцоў. — Высокай пахвалы заслугоўвае музычны бок спектакляў... Я рады павіншаваць беларускіх кампазітараў з несумненным поспехам».

Карэспандэнт «Літаратуры і мастацтва» занатавала першыя ўражанні ад гастрольных выступленняў галоўнага рэдактара часопіса «Советская музыка» Ю. Корава. Ён гаворыць пра оперу «Джардана Бруна». — Пастаноўка ўзрушвае. Спектакль рэжысёрскі... Даўно не чуў ваш тэатр — а трупы галасістая. Памятаю, з ранейшага, Галушкіну, Чарнабаева, Зданевіча. Дзедзіка слухаў на конкурсах — па-мойму, перспектывны спявак. І, думаю, ён вельмі захоплены роляй Бруна, Лідзія Галушкіна падалася мне такой каларытнай! Спектакль увогуле каштоўны важнымі ідэйна-філасофскімі праблемамі, якія ўзнімае.

Вітаючы дэбют Д. Смольскага як аўтара оперы, рэцэнзент «Известий» заўважае, што ў спектаклі «ўсё жыве ў адзінстве з музыкай», падкрэслівае яе «багаты меладыйны і вобразны пачатак».

ПЕРШЫНСТВО па колькасці водгукі, бадай, утрымлівае балет «Стварэнне свету». Чатыры разы гэтая назва стаяла на афішах. Ну, а калі ўлічыць, што зала Крамлёўскага Палаца з'ездаў змяшчае 6 тысяч глядачоў, можна меркаваць, колькі масквічоў і гасцей сталіцы захапляліся цудоўнай пастаноўкай. Работа мінчан вылучана на атрыманне Дзяржаўнай прэміі БССР. Таму крытыкі прыдзірліва аналізавалі пастаноўку В. Елізар'ева, параўноўвалі яе з ранейшым увасабленнем гэтага балета.

«З вялікай цікавасцю я глядзела балет «Стварэнне свету» ў выкананні нашых беларускіх гасцей», — піша ў «Советской культуре» заслужаны дзеяч мастацтваў РСФСР В. Крыгер. —

Скажу адразу: мы пазнаёмліся з зусім іншым прачытаннем твора. Перш за ўсё мне хочацца адзначыць тут дзіўную мастацкую гармонію. У спектаклі ўсё зліта разам, усё падпарадкавана цудоўнай музыцы А. Пятрова: і незвычайна цікавая харэаграфія В. Елізар'ева, і маляўнічае афармленне мастака Я. Лысіка, і майстэрства артыстаў».

І як працяг думкі: «У пастаноўцы В. Елізар'ева — тонкі густ, лаканічнасць, мяккі гумар і дзіўная, на мой погляд, цнатлівасць».

М. Эльш звяртае ўвагу на сацыяльнае гучанне твора. «Тая ж праблема лёсаў народных (перад гэтым ішла гаворка пра «Сіваю легенду» і «Барыса Гадую»). — В. С.) гучыць у спектаклі «Стварэнне свету»... Свет створаны на радасці і шчасце людзям, і людзі самі павінны яго берагчы, гавораць аўтары, і як папярэджанне... гучаць яркія, поўныя пратэсту супраць зла сцэны катэлізмаў; як пэзма жыцця ўспрымаюцца ўзвышаныя дуэты Евы і Адама».

РЭЦЭНЗЕНТЫ і аглядальнікі высока ацанілі «Ціля Уленшпігеля» Я. Глебава паводле рамана Шарля дэ Кастэра, бо ў галіне «раскрыта філасофія геніяльнага твора, многім падзеям нададзены глыбока абагульнены сімвалічны сэнс». А накіонт «Лебядзінага возера» кандыдат мастацтвазнаўства В. Уральская сказала: «Гэты твор Чайкоўскага з'яўляецца «пробным каменем» для любога калектыву і, на мой погляд, артысты з Мінска вытрымалі цяжкі экзамен».

Перабіраючы газетныя публікацыі ў «гастрольным дасье», я раптам звярнула ўвагу, як часта аўтары карысталіся выразным «таленавіты». Вось вытрымкі толькі з адной рэцэнзіі, напісанай стрымана і строга.

«Таленавіты дырыжор Я. Вашчак»...

Сюжэт оперы «Сівая легенда» ўзяты «з таленавітай аднайменнай аповесці У. Караткевіча».

«Гэты таленавіты спектакль»... — пра «Ціля Уленшпігеля».

«Так таленавіта знойдзена Я. Лысікам мастацкае афармленне «Ціля Уленшпігеля».

«...У спектаклі («Кармэн-сцюі»). — В. С.) пануе дух тэмпераментнай, эмацыянальнай, натуральнай пластыкі, якую так таленавіта ўвасабляюць Н. Паўлава, У. Камкоў, С. Пясцехін».

Гастролі прайшлі паспяхова, Маскоўскія глядачы і крытыкі высока ацанілі творчасць мінчан. І гэта вельмі прыемна ўсведамляць, бо выступленні беларускіх артыстаў адбываліся ў тыя ж дні, калі ў Маскве праходзіў міжнародны конкурс выканаўцаў імя П. Чайкоўскага. Беларускі тэатр з годнасцю вытрымаў выпрабаванне.

В. СЕРГІЁўСКАЯ.

ІГРАЮЦЬ КРАСНАПОЛЬСКІЯ АРТЫСТЫ

Добры дзень, добры дзень, Краснаполле, Салаўіны глыбінны раён!

Так, Краснапольскі раён самы глыбінны, самы ўсходні ў Беларусі. — далей за ім ужо Расія. Славіцца раён сваімі працавітымі людзьмі, спевакамі-салаўямі, добрай мастацкай самадзейнасцю. А яшчэ вядома Краснаполле ва ўсім наваколлі тэатрам, якому ў 1962 годзе было прысвоена званне народнага. І тут аддадзім перш за ўсё хвалу краснапольскаму глядачу, у якога зайздросная тэатральная біяграфія. Першыя савецкія спектаклі ён убачыў у 1920 годзе ў пастаноўцы вядомага дзеяча культуры таго часу Аляксея Грубэ. З ім, гледачом, творча супрацоўнічалі драматургі браты Шашалевічы. У пасляваенны час ён сагрэў сваім дыханнем спектаклі па п'есах «Партызаны» К. Крапівы, «Чырвоныя кветкі Беларусі» В. Гарбацэвіча, «Папараць-кветка» і «Над хвалямі Серабранкі» І. Козела, «Лявоніха на арбіце» А. Макаёнка і іншыя.

З асяроддзя ж глядачоў пайшлі на сцэну і сталі артыстамі тыя, хто прыдбаў добрую славу сённяшняму Краснапольскаму тэатру. Гэта — шафёры В. Разгонаў і А. Калеснікаў, настаўнікі Л. Лабаноўскі і Л. Канаплёва, бібліятэкар Г. Сапліна, рабочыя камбіната будаўнічых матэрыялаў У. Сяргеева, А. Горзен, Л. Гарбачова, людзі розных узростаў і прафесій. Усе яны працуюць, а ў вольны час спяшаюцца ў свой тэатр.

Цяпер Краснапольскі народны тэатр паказвае глядачам, з выездамі ў суседнія раёны, новы свой спектакль «І змоўклі птушкі...» па п'есе І. Шамякіна ў пастаноўцы рэжысёра В. Ермаловіча. І на гэты раз тэатру выпала ўдача: спектакль ідзе з вялікім поспехам. Тлумачыцца гэта і ўдалым выбарам драматургічнага твора, і бяспрэчным талентам рэжысёра, і калектывам артыстаў-выканаўцаў, якія адпавядаюць задуме рэжысёра.

Даўно сапёры, рызыкуючы сваім жыццём, павыбіралі з зямлі клубкі смерці — міны і снарады. Але мінулае не змоўкла назаўсёды. Людзі час ад часу становяцца сведкамі маўклівых трагічных выбухаў. «Вайна ўсё яшчэ страляе — сказана ў п'есе І. Шамякіна «І змоўклі птушкі...».

Васіль і Галія нарадзіліся і жывуць у горадзе, яны пакахалі адзін аднаго. Ды не будзе ў іх вяселля, сумеснага сямейнага жыцця. Становіцца вядома, што бацька Васіля быў у час вайны фашысцкім паслугачом, ён забіў Галіну бабюлю. І вось яно, сутыкненне мінулага і сучаснага, ва ўзаемаадносінках пакаленняў. Не вытрымлівае сэрца Наталлі Фадзееўны, Галінай маці. Гіне Васіль, трапіўшы пад аўтобус. Не, не гарадскі аўтобус вінаваты ў смерці юнака. «Гэта ты забіў яго! Ты забіў свайго сына яшчэ тады, калі стрэліў у нашу маці», — кінула Наталля Фадзееўна абвінавачванне ў твар Піліпу Назараву, бацьку Васіля.

Краснапольскія артысты стварылі праўдзівыя, запамінальныя вобразы. Добра выконваюць свае ролі Л. Лабаноўскі, Т. Чахоўская, А. Горзен, А. Калеснікаў і іншыя. Асабліва трэба адзначыць Л. Канаплёву ў ролі Нэлы, летунцай і мройлівай дзяўчыны, поўнай пяшчоты, веры ў добрае, чалавечнае. Глядач заўважае, што Нэла знаходзіцца ў хваравітым стане, што перадалося ёй гэта ад маці, якая перанесла вялікія пакуты ў час вайны. Ды Л. Канаплёва не асабліва падкрэслівае ў сваёй гераіні хваравітасць, не робіць і намёку на нейкае блазненства. Нэла ўсё чуе, бачыць, рэагуе на тое, што робіцца вакол яе. І ў той жа час яна лунае ў сваім рамантычным свеце. Таму і трывога яе не для ўсіх зразумелая: «На востраве Лусон на гары Бінартан змоўклі птушкі. Усюды навокал спяваюць, а на гары маўчаць. Чаму змоўклі птушкі?»

Краснапольскі народны тэатр данёс да глядача галоўную задуму спектакля: мінулае не павінна паўтарыцца, усё добрае, што нараджаецца на зямлі, павінна набыць крылы і праспяваць сваю песню.

Аляксей ПЫСІН.

НА ЗДЫМКУ: Л. КАНАПЛЁВА ў ролі Нэлы і Н. БАРАНАВА ў ролі Наталлі Фадзееўны.

СКАРБОНКА НАРОДНАЙ МУДРАСЦІ

На паліцах кніжных магазінаў з'явіўся апошні том беларускіх чароўных казак, які ўваходзіць у састаў шматтомнага выдання Беларускай народнай творчасці. Складальнікі тома К. Кабашніцаў і Г. Барташэвіч адабралі 136 фальклорных твораў, якія ўсебакова раскрываюць багацце беларускага казачнага эпасу як нацыянальнай з'явы.

Казкі, што увайшлі ў зборнік, аўтары ўмоўна падзяляюць на некалькі груп. Гэта — казкі пра чароўных жонак, якія сваімі разумнымі парадамі дапамагаюць селяніну ў розных жыццёвых перыпетыях; казкі з цэнтральным вобразам бязвіннай сідаты, падкарні. Менавіта ў гэтай групе казак на прыкладзе сямейна-бытавых адносін усебакова раскрываецца бяспраўнае становішча селяніна ў антаганістычным класавым грамадстве.

Значнае месца ў кнізе займаюць творы, у якіх працоўныя масы выказалі свае адносіны да шчасця, долі, гора, лёсу і ў якіх праводзіцца ідэя актыўных адносін селяніна да свайго жыцця. Звычайна пошукі лепшай долі заканчваюцца поспехам — аб гэтым гаворыцца ў фіналах многіх казак.

І. КРУК.

Падарожжа па азёрах

Цудоўны наш край у любую пару года. І восенню з яе пурпурам і золатам, і зімой з пушыстымі белымі снягамі, і ў веснавым многагалосці абуджэння.

Але летам! З якой шчодрасцю напоўнены жыццём палі і лясы, рэкі і лугі! Ёжо сінее лён, магутна расхінуў лапы-галіны дуб, набірае сілу колас.

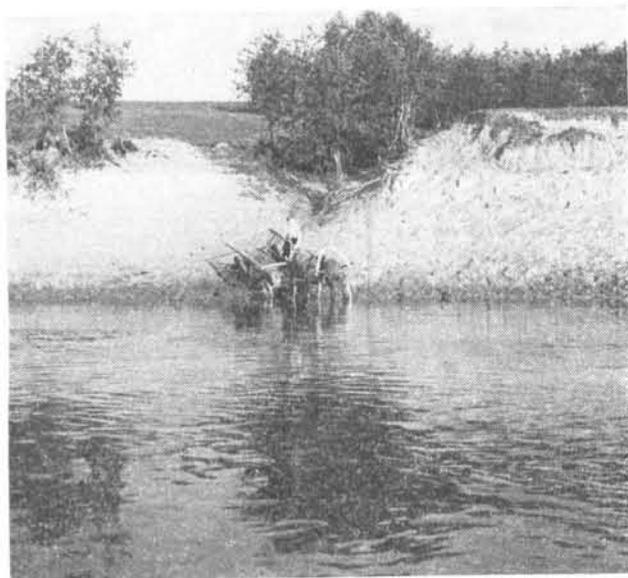
Прыемна ў час адпачынку трапіць сюды, схавацца ад штодзённых клопатаў, ад імклівага рытму гарадскога жыцця.

Маршрут! Вядома, азёрны край: Браслаўшчына, Лепельскія азёры або жамчужына зямлі нашай — Нарач.

Выбіраем возера Дрысвяты, што на самай граніцы з Літвой. І ўжо шлёпаюць вёслы па бясшумнай роўнядзі, вада струменямі расцякаецца ад кіля.

Начуем на высокім беразе пад векавымі соснамі. Яны стаяць, учапіўшыся магутнымі карэньнямі ў круты бераг, падставіўшы ветру скручанае вецце. Унізе хвалі ляніва перакочваюць гальку. Дагарае агонь кастра, і апошні праменьчык сонца, лізнуўшы бераг, знік за гарызонтам.

Плывём па рэчцы, а яна ўецца і пятляе, за кожным парогам адкрываючы нешта новае. Сама як нігачка, часам вёслы ўпіраюцца ў берагі. І

азерцы з глыбокімі вірамі, як пацеркі, нанізаны на гэтай нігачцы-рэчцы.

А па берагах лес. Ды зрэдку закінутыя хутары — людзі перабраліся ў вёскі.

Дрысвяты з'явіліся неяк адразу з зараснікаў трыснягу, і водная роўнядзь з рэдкімі астраўкамі паўстала прасторай гарманічнай, як песня.

На адным з астравоў падлеткі з табуном на начлезе. У святле кастра недзе зусім блізка адсвечваюць пругкімі целамі коні, ды чутна, як яны тупаюць спутанымі прырэднімі нагамі. Удалечыні, ужо на літоў-

скім беразе, пабліскае маячок. Ноч.

Ну як на возеры без рыбалкі! Яшчэ сонца за гарызонтам і ад вады падймаецца пара, а наша ўвага прыкавана да паллаўка. Ён гойдаецца на лёгкіх хвалях, але вось задрыжэў, потым рэзка пайшоў уніз, лёска нацягнулася, вудзільна напружылася, і ў лодцы, сутаргава дыхаючы, забіўся паласаты акунь. І невялікі ён, а колькі ў ім рыбацкага шчасця!

Перайшлі ў возера Багінскае. Жывём на вялікім вост-

раве. Векавыя дубы, як вежы крэпасці, ахоўваюць яго граніцы. На іх сухіх вершалінах звілі свае немудрагелістыя гнёзды шэрыя чаплі. Асцярожныя птушкі — блізка не падпускаюць нават сфатаграфавачы. Раніцай вылятаюць і толькі вечарам зноў чуцен іх клёкат.

На востраве зараснікі святаянніку. Падзьме вецярок, і пабягуць жоўтыя хвалі.

Сёння лазня — напасіліся да лесніка ў гасці. Пара моцная. З лаўкі можна скачыць проста ў возера. Поўнае адчуванне бязважкасці.

З асалодай п'ём свежа завараны святаяннік.

Кожнае лета мы адпраўляемся падарожнічаць. Таму што няма лепшага адпачынку, таму што чакаюць нас азёры і астравы, купанне і размовы ля кастра, свежы вецер і вёслы. Чакае родны край.

Юрый ВАСІЛЬЕВ

НА ЗДЫМКАХ: такой мы бачылі родную зямлю ў час падарожжа.

Фота аўтара.

СПОРТ

У сталіцы Беларусі заканчваецца падрыхтоўка да прыёму ўдзельнікаў чэмпіянату свету па вайейболу сярод жаночых каманд. Гульні будуць праходзіць у Палацы спорту.

Згодна з нумарамі, розыгрыш якіх ужо адбыўся, удзельнікі чэмпіянату раздзелены на шэсць папярэдніх груп. У Мінску будуць спаборнічаць вайейбалісты

ЧССР, Бельгіі, ГДР і Мексікі.

З Бухарэста вярнуліся юныя савецкія лёгкаатлеты, якія ўдзельнічалі ў міжнародных спаборніцтвах каманд сацыялістычных краін на прыз «Дружба». Зборная СССР заваявала 35 медалёў, у тым ліку 16 залатых, і заняла першае месца.

Свой уклад у агульны поспех унеслі і юныя беларускія спартсмены. Віктар Герасіменя з Мінска заваяваў залатую ўзнагароду ў трайным скачку.

Яшчэ адна вышэйшая ўзнагарода на рахунку гамяльчанкі Алены Кавалёвай. Яна паслала дыск на 50 метраў 58 сантыметраў. За другое месца ў спартыўнай хадзьбе на 10 кіламетраў ўзнагароджан віцебскі спартсмен Аляксандр Паташоў.

На чэмпіянаце свету па веславанню на байдарках і каное, які праходзіў 10—13 жніўня ў Бялградзе, у складзе зборнай СССР выступалі, як заўсёды, і весляры нашай рэспублікі. Гонар савецкага спорту абаранялі 7 прадстаўнікоў Беларусі.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1190